

EDEBİ MAKALE

Yoksulların İnançları Mı, Gelişimin Düşmanları Mı ?

Batıl inançlar, insanların farklı nedenler yüzünden inandıkları, gerçeğe ve bilime dayalı olmayan inançlar ve davranışlar bütünüdür. Batıl inançlara; nazar boncuğu takmak, merdiven altından geçmemek, cinlere veya hayaletlere inanmak örnek verilebilir. Bu inançlar üç kategoride incelenir. Toplum içinde zamanla gelişerek yerini alan inançlar, bunlar etnik gruplara özgüdür; kişilerin kendilerinin şans, güvenlik vb. getirdiğine inandıkları inançlar ve son olarak bazı dinlerin içinde barındırdığı gerçek olmayan inançlar. Genelde insanların bu tür inançlara inanmalarının sebebi ekonomik, sosyal, toplumsal bir zorluk çekmeleri veya kendilerini iyi hissetmek, streslerini azaltmak istemeleridir.

Bu yüzden de batıl inançlar yoksulluğun yoğun olarak yaşandığı yerlerde etkili olur. Böyle fakir bölgelerde bu türden inançların daha fazla olmasının sebebi yoksul yerlerde eğitim sorunları ve cehalet olmasıdır. Gelişmiş ülkelerin insanları bu yüzden batıl inançlara karşı daha temkinlidir çünkü onlar bilimle içli dışlıdır ve gerçek olanı bilirler. Bu eğitim sorunları sonucunda, gerçeğe dayanmayan inançların olduğu yerlerdeki insanlar yeniliklere karşı olabildiklerinden gelişme yaşanması zordur.

Latife Tekin, Sevgili Arsız Ölüm adlı eserinde batıl inançların yoksul bir toplumdaki etkisini, kendisinin temsilcisi olduğu büyü gerçeğe yakınlık akımını da katarak, güzel bir şekilde anlatmıştır.

Yoksul yerlerde eğitimde sorunlar ve cehalet olmasının temel nedeni insanların çoğunun eğitime verecek kadar parasının olmamasıdır. Bunun sebebi ise yoksul insanların doğal olarak öncelikle yeme, içme, barınma, güvenlik ve temizlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için paralarını harcamalarıdır. Akıllara devletin eğitimi yoksul insanlar için karşılaması gibi bir çözüm gelebilir ama maalesef ki çoğu araştırmaya göre yoksul veya gelişmekte olan ülkeler, büyük şehirlerinin dışında bu görevlerini yerine getirememektedir. Bu sebeple de ekonomik açıdan kentler kadar varlıklı olmayan kırsal kesimlerde, insanlar bilim ve mantıktan uzak oldukları için, olayları batıl inançlarla açıklamayı tercih ederler.

Yoksulluk ve eğitim sıkıntıları arasındaki ilişkiyi UNESCO'nun bir araştırmasında görmek mümkündür. UNESCO'nun verilerine göre, dünya genelinde 617 milyon çocuk ve ergen okula gidememekte veya okullarından ayrılmak zorunda kalmaktadır. Bu eğitimsiz kalan çocukların %80'i yoksul olarak sınıflandırılan, çoğunlukla Afrika, Güney Amerika ve Asya'da bulunan ülkelerden gelmektedir. Bu yüzden de bu ülkelerde beklenen okuryazarlık seviyesine ulaşamamaktadır. [1]

Kitapta da bu durumu "Okul dağılıp gitmişti. Çocuklar okulu çoktan unutmuş, koyun gütmeye, kuş yuvası bozmaya, güvercin yumurtası çalmaya yeniden

başlamışlardı.” [2] kısmında görmek mümkündür. Köye geçici bir öğretmen gelmeden önce, köydeki eğitim problemini; okulun öğrencilerinin okulu unutmuş olmasından, koyun gütmek gibi bölgedeki tarım ve hayvancılık işlerine katılmalarından görebiliriz.

Ayrıca, “O bahar Akçalı’da okula ... meleye meleye köye getirdiler.” (s. 52) kısmından da görüldüğü gibi devlet de bu köyde kalıcı bir eğitim kaynağı sağlamakta, kalıcı bir öğretmen göndermekte başarısız olmuştur. Yani yine bu bölümden de görüleceği üzere yoksul bir yaşam içinde bulunan Akçalı köyünde bariz bir eğitim sorunu vardır.

Bu eğitim sıkıntılarının doğurduğu cehalet ve bunun etkisiyle yoksul bölgelerde yaygınlaşan gerçek dışı inançlar; o bölgelerdeki insanların yeniliğe veya başka bir deyişle gerçekçi çözümlere karşı olmalarına neden olabilir. Bu da yoksul yerlerde gelişmelerin zor yaşanmasına neden olur. Bu bir bakımdan eğitimin önemini de gösterir çünkü ülkeler hazinedeki paralarını temel ihtiyaçlardan sonra eğitim yerine savaş, silah veya gereksiz gösteriş gibi yollarda harcarsa kendi ülkelerindeki refah ve zenginlik artışına da engel olurlar. Bu da yoksulluk ve gelişememe arasında bir kısır döngü oluşturur. Bu sebeple insanları bilimle, sanatla, edebiyatla tanıştırap; batıl inançlara karşı bir savaş verilmesi gerekir.

Gerçeğe dayanmayan inançların gelişmeyi nasıl engellediğine dair birçok araştırma bulunmaktadır. Örneğin Brezilya’da yapılan bir araştırmada, dini kökenleri olan batıl inançların insanların bilime ve teknolojiye karşı olan tutumlarını etkilediği ve bu nedenle yüksek dini inanca sahip olan insanların teknolojik yeniliklere karşı daha az açık oldukları belirlenmiştir. [3] İngiltere’de yapılan başka bir araştırmada ise, yoksulluk ve aşı karşıtlığı arasında doğru bir ilişkinin olduğu ve aşı karşıtlığının salgın hastalık vakalarının artmasına neden olduğu tespit edilmiştir. [4]

Kitapta da bu durumun doğrudan örneğini “İlk kez, bir soba getirmişti ... Köyün yarısından çoğu radyonun başında fenalık geçirdi.” (s. 12) kısmında bulabiliriz. Huvat, köylülerin işine yarayacak otobüs, radyo, soba vb. teknolojik gelişmeleri köye getirmeye çalışırken çok büyük zorluklar çekmektedir çünkü köy halkı, bu yeni aletlerin nasıl çalıştığını anlamamakla birlikte kafalarındaki bu soru işaretini cinler gibi batıl inançlarla doldurmaktadır. Bu da onların bu yeni teknolojilere karşı temkinli olmalarına neden olmuştur.

Sonuç olarak şu çıkarımı yapmak mümkündür; varlıksız, fakir bölgelerde batıl yani gerçeğe dayanmayan inanışlar insanlar arasında yaygınlaşmakta ve yoğun olarak etkili olmaktadır çünkü bu bölgelerde eğitim-öğretim problemleri ve bunun ardından gelen bilgisizlik yaşanmaktadır. Eğer bu bilim dışı inanışlar devlet yardımıyla birlikte engellenmezse de bu inançların yer edinmiş olduğu alanlarda, kişileri ilerlemelere temkinli yaklaşabilir ve bu da gelişmelerin meydana gelmesine engel olabilir.

Günümüze bakacak olursak, yoksulluğun batıl inançları artırdığı ve bu inançların gelişmenin yolunu kapamasına neden olduğu gerçeği; yanlış haberler ve bilgiler sebebiyle, bu eserin yazılmış olduğu 1980'li yıllardan bile daha belirgin bir şekilde kendisini göstermektedir.

Örneğin ABD'de 2020 başkanlık seçimlerinden sonra yapılan bir araştırmada, Twitter ve Facebook üzerinden yayılan yanlış haberlerin %75'inin, doğru haberlerin ise sadece %5'inin paylaşıldığı verisine ulaşılmıştır. Yani insanlar tonlarca gerçek dışı bilgiye inandırılmıştır. Bu durum da araştırmaya göre ülkenin daha çok fakir kesiminden gelen ve özellikle kırsal alanda yaşayan Trump destekçilerinin, ABD tarihinde bir ilk olarak devletin parlamento binasını basmalarına yol açmıştır. **[5]**

Bu araştırmadan da görüleceği üzere, analiz yapma yeteneğine sahip olmayan yoksul kesim, yanlış haberlerin etkisiyle kendi gerçek olmayan görüşlerine yani Trump'ın seçimi kazandığına dair inançlarına daha sıkı bağlanmış ve bu nedenle ülkedeki ilerlemenin önüne geçecek, demokrasi karşıtı bir aksiyona başvurmuşlardır. Bu yüzden de yanlış haberler etkisiyle inanılan yalanlar hem günümüzün hem de geleceğin en büyük tehlikelerinden biridir.

[1]: UNESCO, One in Five Children, Adolescents and Youth is Out of School, Fact Sheet No. 48, Şubat 2018

[2]: Latife Tekin, Sevgili Arsız Ölüm, Can Yayınları, 2022, s. 23-24

[3]: International Journal of Sociology and Social Policy, 2019

[4]: The Lancet Infectious Diseases, 2019

[5]: MIT Technology Review, How Facebook got addicted to spreading misinformation, Karen Hao, 11 Mart 2021